

**14th Edition of the International Conference on Sciences
of Education. Learning for Life - ICSED 2016, 12-13
May 2016, Suceava (Romania) & Chernivtsi (Ukraine)**

**Studies and Current Trends in Science of Education
Editors Otilia CLIPA & Constantin-Florin DOMUNCO
ISBN: 978-973-166-435-4; e-ISBN: 978-973-166-475-0**

The Need of Educational Counselling in the Early Childhood Education to Optimize the School Adaptation Process

**Gianina-Ana MASSARI
Alina-Elena VASILESCU**

pp.41-55

©2016 The Authors & LUMEN Publishing House.

Selection, peer review and publishing under the responsibility of the editors.

How to cite: Massari, G. A., & Vasilescu, A. E. (2016). The Need of Educational Counselling in the Early Childhood Education to Optimize the School Adaptation Process. In O. Clipa & C. F. Domunco, (eds.), Studies and Current Trends in Science of Education (pp. 41-55). Iasi, Romania: Editura LUMEN.

The Need of Educational Counselling in the Early Childhood Education to Optimize the School Adaptation Process

Gianina-Ana MASSARI¹
Alina-Elena VASILESCU²

Abstract

Counselling activities involve a formative educational approach oriented towards the most out of the skills and abilities to adapt through evolutionary change. The goals of the educational counselling are differentiated by problems and age of the pupils. The fundamental question of our research is focused on the presence need of the school counselor in the area of early childhood education. This study represents a qualitative analysis of responses, revealed from focus groups, that has been targeted the perception of kindergarten and primary school teachers on the need of educational counselling for school adaptation process. The research objectives were aimed at identifying categories of problems facing teachers in kindergarten and primary school to enhance the school adaptation by implementing strategies of school counselling and making an inventory of the problems to train the children for school adaptation during the kindergarten and preparatory class process. Our group of subjects was represented by 52 teachers from Iasi, Neamt, Vaslui and Botosani. From the perspective of the inventory problems that require the intervention of a school counselor, at the end of this study we have structured several categories of problems that need the intervention through counselling and we have recommended several counseling strategies to optimize the school adaptation process.

Keywords:

Counselling, early childhood, education, school adaptation.

¹ Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Faculty of Psychology and Education Sciences, gianina.massari@gmail.com.

² Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Faculty of Psychology and Education Sciences, alina_ev@yahoo.com.

Considerații teoretice în abordarea consilierii psihopedagogice a copiilor

Dacă privim consilierea copiilor din perspectiva contextului istoric al evoluției acesteia, identificăm șase perioade distincte: între 1880 și 1940 – elaborarea conceptelor de bază, 1920-1975 au fost propuse teorii diverse privind dezvoltarea copilului, din 1940 până în 1980 au luat naștere o serie de abordări terapeutice umaniste/ existențiale, după 1950 s-a dezvoltat terapia comportamentală, după anii 60 a avut loc expansiunea terapiei cognitiv-comportamentală, iar după 1980 au fost propuse ideile de actualitate al acestui domeniu profesional (Geldard, Yin Foo, 2013, p. 49). Între orientările diferite ale terapiei adulților și copiilor nu există diferențe majore decât sub aspectul modalităților practice de realizare a activității de consiliere date de cerința stringentă de adaptare la specificul vârstei acesora din urmă.

Activitățile de consiliere psihopedagogică presupun un demers educațional-formativ orientat pe direcția valorificării maxime a capacităților și disponibilităților individuale ale elevilor, fiind astfel menite de a facilita deprinderea acestora în ceea ce privește formarea și dezvoltarea priceperilor și abilităților de adaptare prin schimbare evolutivă dispunând, altfel zis, de capacitatea de răspuns eficient la provocările realității. Scopurile activității de consiliere psihopedagogică sunt diferențiate în funcție de problemele și vârsta elevilor. Modalitățile, metodele, tehnicile și procedeele de lucru sunt relativ diferite la copii decât la adulți; dacă la adulți principala cale de realizare a consilierii este reprezentată de discuție/ interviu, în cazul copiilor/ elevilor accentul responsabilității este invers, în sensul că responsabilitatea privind schimbarea adaptativă cade pe umerii profesorului consilier care trebuie să identifice cele mai potrivite căi de realizare a acestei schimbări, identificarea celor mai productive modalități generatoare de echilibru, liniște, încredere, facilitatoare ale schimbării pozitive de genul activităților derulate predominant prin joc sau educaționale- desen, pictură, colaj, muzică, teatru- și valorificarea imediată a valențelor psihopedagogice ale rezultatelor obținute. Scopul principal al consilierii (Masari, 2005, p. 28) constă în facilitarea de deprinderi având drept finalitate funcționarea optimă în viața cotidiană și menținerea de relații sociale pozitive. Obiectivele ce susțin atingerea acestui scop se referă la facilitarea schimbării comportamentale cu rol adaptativ, dezvoltarea abilităților sociale relevante, stimularea procesului decizional și amplificarea manifestărilor aptitudinale.

Putem configura cel puțin cinci variabile implicate în structurarea caracteristicilor specifice consilierii psihopedagogice (fig. nr. 1): tipul de

persoane implicate, modelul utilizat, procesul derulat, scopul propus și rolurile îndeplinite. Dacă luăm în considerare variabila nr. 1, **tipul de persoane implicate**, putem preciza caracteristicile consilierii psihopedagogice ca fiind generate de principalii actori: consilierul care trebuie să fie calificat și competent, ce deține o responsabilitate complexă și se manifestă deontologic profesional și consiliatul care este o persoană fără tulburări psihice sau de personalitate, deficite intelectuale sau de altă natură. Referindu-ne la variabila nr. 2, **modelul utilizat**, rezultă existența unui model educațional ce include un ansamblu de influențe pozitive și acțiuni cu scop formativ, complementare procesului instructiv-educativ și a unui model al dezvoltării interpersonale bazat pe un proces de învățare de către beneficiar a unor atitudini și comportamente adecvate și eficiente. Examinând variabila nr. 3, **procesul derulat**, identificăm și următoarele caracteristici ale activității de consiliere psihopedagogică ce pot fi configurate pe cinci paliere, după cum urmează: la nivel de *organizare* (activitate de bază pentru adoptarea unui stil de viață sănătos care să genereze un echilibru funcțional optim, confort psihologic și sentimentul autorealizării și împlinirii personale, formarea și dezvoltarea imaginii pozitive de sine, creșterea încrederii în forțele proprii); *conținut* (probleme legate de adaptarea la cerințele școlare, învățare eficientă și durabilă, orientarea școlar-profesională și de carieră, integrarea facilă și eficientă în viața personală, socială și profesională, probleme specifice unui grup etc.); *strategie/design* (variabilitatea gradului de profunzime și de intensitate a activității de consiliere, precum și a problemelor consiliatului); *desfășurare* (legătura indisolubilă dintre diversele probleme ale subiectului consiliat; relația de consiliere presupune interacțiune pozitivă, respect reciproc și focalizare pe client și problemele acestuia; consilierul acționează în dublă ipostază, ca profesionist și ca om, empatizând cu elevul beneficiar, sprijinindu-l să înțeleagă problemele cu care se confruntă, să le accepte și să identifice soluții satisfăcătoare) și *evaluare* (rezultatul consilierii psihopedagogice reprezintă dobândirea de către elev a unor abilități și moduri procedurale necesare și adecvate luării deciziilor optime în anumite situații de viață). În funcție de variabila nr. 4, indiferent de **scopul propus**, pot reieși două caracteristici majore/specifice activității de consiliere psihopedagogică: 1. implicarea conștientă, activă și responsabilă a propriei persoane în formarea și dezvoltarea personalității și 2. schimbarea comportamentală cu rol adaptativ. Pentru a întări această idee ar fi util să precizăm în acest moment și care ar fi principalele scopuri ale activității de consiliere psihopedagogică: congruența, acceptarea propriei persoane, dezvoltarea conștiinței de sine, autoacceptarea, autodezvoltarea propriei

personalități, identificarea căilor adecvate de dezvoltare a resurselor personale și a celor de remediere/ ameliorare a punctelor slabe; dezvoltarea abilităților sociale relevante, obținerea stării de bine și de încredere în forțele proprii/schimbarea evolutivă, maximizarea potențialului pe direcția autodezvoltării, amplificarea manifestărilor aptitudinale, stimularea procesului decizional prin luarea și asumarea de decizii; adoptarea unui stil de viață sănătos; analiza efectelor prin prisma cauzelor și modalităților de acțiune anterioare; rezolvarea de probleme, orientarea școlar-profesională și evoluția în carieră. Prin raportare la variabila nr. 5, **rolurile îndeplinite de consilier**, derivă următoarele roluri pe care acesta le demonstrează în activitatea de consilierea psihopedagogică: rol de serviciu direct (consilierul lucrează direct cu elevul); rol de serviciu indirect/mediator; rol social generat de desfășurarea activităților de prevenție; rol educativ prin identificarea situațiilor problematice și a condițiilor de risc; rol acțional în procesul de dezvoltare; rol de control și adaptare privind reușita elevului în ceea ce privește rezistența la factorii stresanți, rezolvarea eficientă a sarcinilor vieții cotidiene și îmbunătățirea calității vieții în relațiile cu ceilalți semeni; rol de acordare a sprijinului și îndrumării în vederea adaptării elevului la diverse solicitări; rol de consultanță de specialitate oferită cadrelor didactice, profesorilor diriginți și părinților; rol de colaborare cu ONG-uri sau alte instituții ale comunității locale.

Pentru a pregăti copiii pentru școală este necesar să avem un „portret”, în linii generale, a copilului care are vârsta pentru a fi primit în clasa pregătitoare, un complex de repere care să orienteze așteptările adulților în ceea ce privește vârsta de 6 ani. Cea mai cuprinzătoare imagine este oferită de lucrarea *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*, document – resursă care informează părinții, cadrele didactice și specialiștii care lucrează cu copiii de aceste vârste. În completare, *Ghidul metodologic de evaluare a elevilor din clasa pregătitoare* oferă un cadru de referințe care pot orienta în așteptările față de copilul de 6-7 ani. Documentul oferă descrierea domeniilor de dezvoltare într-o formă bine structurată. În volumul 4 *Gata pentru școală!*, elaborat în cadrul proiectului pentru *Reforma Educației Timpurii P.R.E.T.*, sunt listate cele mai importante comportamente specifice copilului de 6-7 ani, p. 8-9, grupate pe domenii experiențiale, nu pe domenii de dezvoltare.

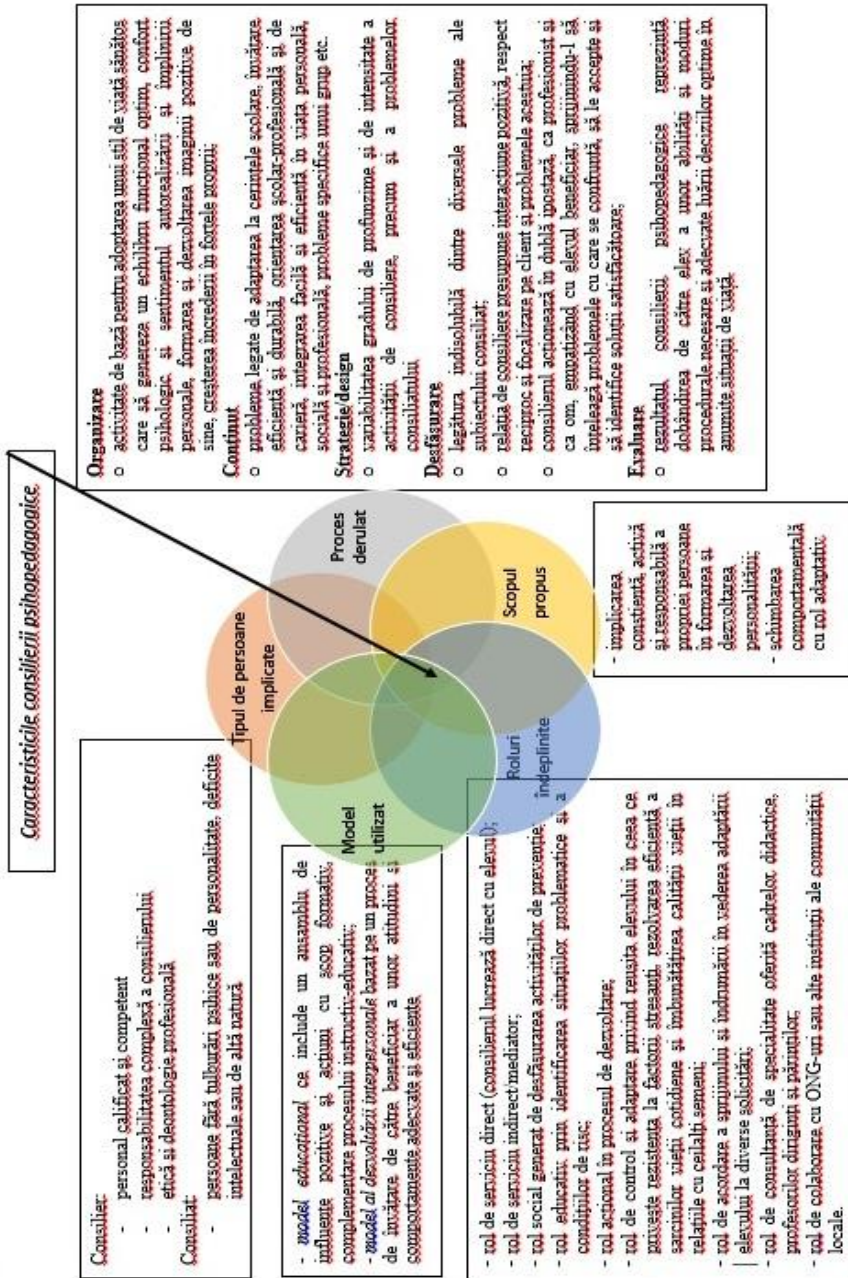

Fig. 1: Caracteristicile consilierii psihopedagogice (G.A. Massari și A.E.Vasilescu)

Dezvoltarea socio-emoțională a copiilor este un factor extrem de important în succesul adaptării copilului la mediul școlar (P.R.E.T., vol. 4, p. 7). În grupa mare, este recomandabil să continuăm și să accentuăm organizarea de activități ce țin de domeniul dezvoltării socio-emoționale:

- activități care sondează și formează imaginea de sine (încurajarea copiilor să vorbească despre familiile lor, desene cu/despre propria persoană și familie, modalități de expunere a lucrărilor, colaje pe teme de interes personal);
- activități care încurajează comunicarea (accent pe întâlnirea de dimineață ca activitate de socializare, de deschidere sufletească a copiilor unii către alții și de sudare a grupului) (P.R.E.T., vol. 4, pp. 10-18).

Motivul pentru care ar trebui să acordăm atenție în special acestui domeniu de dezvoltare a copilului este fundamentat pe faptul că factorul emoțional este definitoriu în adaptarea copilului în școală. Un copil poate fi pregătit din punct de vedere cognitiv pentru mica școlaritate, poate fi dezvoltat normal din punct de vedere fizic dar să nu fie suficient de matur din punct de vedere social și emoțional. În România, copilul care nu a împlinit șase ani până la 1 august, anul înscrierii în clasa pregătitoare, va fi testat psihologic. Specialiștii ne informează asupra faptului că în timpul interviului care îi este luat copilului se ating în procent destul de mic cunoștințele. Este evaluată capacitatea copilului de a face față micii școlarități din punct de vedere socio-emoțional: ușurința și calitatea relaționării cu covârșnicii și cu adulții.

Referindu-ne la tematica centrală a acestei lucrări ce este dedicată adaptării copilului preșcolar la specificul micii școlarități și luăm în calcul aportul specific activității de consiliere psihopedagogică, putem spune că toate documentele programelor fie ele naționale, fie europene, recunosc, recomandă și accentuează rolul consilierii și orientării în fundamentarea autonomiei învățării și a deciziilor individuale pentru viață încă de la vârsta micii copilării. Dacă particularizăm și mai mult, însuși sistemul de învățământ românesc, dominat de formarea celor opt competențe cheie în care apare, mai nou, o disciplină de sine stătătoare ce este denumită consiliere și orientare, dar mai ales importanța covârșitoare a noii discipline intitulată sugestiv dezvoltare personală. Prima dintre ele vizează ca scop final (raportat la clasa pregătitoare) dezvoltarea profilului de formare a copilului în vederea pregătirii lui pentru intrarea în clasa I. În virtutea abordării transcurriculare, disciplina menționată vizează cu precădere dezvoltarea personală, socială și vocațională a copilului, fiind principala resursă pentru formarea abilităților și atitudinilor prin modelarea trăirilor personale, a intereselor, relaționării, comunicării și proceselor de învățare. Conținuturile învățării se constituie din inventarul achizițiilor necesare elevului, organizate pe trei mari domenii: autocunoaștere și stil de viață

sănătos, dezvoltare emoțională și socială, aspecte specifice ale organizării învățării și pregătirii pentru viață la școlarul mic. Noua disciplină Dezvoltare personală este dedicată activităților de învățare care urmăresc drept scop primordial dezvoltarea capacității elevului de autocunoaștere și de a-și exprima în manieră pozitivă interesele, aptitudinile, trăirile personale, abilitățile de relaționare și comunicare, reflecțiile cu privire la învățare. În cadrul acestei disciplinei, se formează în primul rând abilități și se dezvoltă atitudini, finalitatea urmărind dobândirea încrederii în sine, starea de bine a copiilor, pregătirea lor pentru viață și pentru viitor. Trebuie menționat că de-a lungul anilor de studiu, toate ariile curriculare își asumă o parte din responsabilitatea privind dezvoltarea personală sau cea de natură socială, educațională și de carieră a elevilor, existând astfel posibilitatea abordării integrate a unora dintre activitățile propuse. În elaborarea curriculară actuală specialiștii Ministerului Educației au valorificat recomandările documentelor internaționale ale Consiliului Europei prin cele două Rezoluții din 2004/2008 care accentuează rolul important al consilierii și orientării ca suport concret pentru dobândirea autonomiei învățării, pentru deciziile dezirabile din viața cotidiană a individului, facilitarea accesului la servicii de consiliere pentru toți cetățenii, de la vârste tot mai mici. Competențele generale vizate de disciplina *Dezvoltare personală* se centrează pe manifestarea interesului pentru autocunoaștere și a atitudinii pozitive față de sine și față de ceilalți, exprimarea adecvată a emoțiilor în interacțiunea cu copii/ adulți cunoscuți, utilizarea abilităților și a atitudinilor specifice învățării în context școlar, întărind încă o dată importanța consilierii psihopedagogice și necesitatea implementării ei drept activitate constantă la nivelul instituțiilor de învățământ românesc, dublate și de recomandarea autorităților în domeniu ca această nouă disciplină să fie predată, acolo unde este posibil, chiar de profesorul consilier școlar.

Scopul cercetării

Demersul nostru investigativ a vizat percepția cadrelor didactice din învățământul preșcolar și primar asupra necesității consilierii psihopedagogice destinate optimizării procesului de adaptare școlară.

Obiectivele cercetării

- Identificarea categoriilor de probleme cu care se confruntă cadrele didactice din învățământul preșcolar și primar pentru optimizarea procesului de adaptare școlară în vederea implementării unor strategii de consiliere psihopedagogică.

- Realizarea unui inventar de probleme cu care se confruntă cadrele didactice din învățământul preșcolar și primar pentru pregătirea copilului pentru școală în cadrul grădiniței și clasa pregătitoare.

Lotul investigat

Lotul de subiecți a fost reprezentat din 52 de cadre didactice din județele Iași, Neamț, Vaslui și Botoșani, dintre care: 31 profesori din învățământul primar și 21 profesori din învățământul preșcolar. Dintre aceștia, doar doi subiecți au fost de gen masculin, ambii din învățământul primar, din județul Iași.

Descrierea metodei utilizate

Pentru a atinge obiectivele propuse, s-a recurs la cercetarea calitativă prin focus-grup, pentru a culege informații direct de la cadrele didactice din învățământul preșcolar și primar ce se înscriu în grupul-țintă al acestei cercetări. Activitatea de focus-grup a urmărit identificarea opiniei de grup a cadrelor didactice din învățământul preșcolar și primar din Iași, cu privire la necesitatea consilierii psihopedagogice destinate optimizării procesului de adaptare școlară. Tema activității de focus-grup a fost “Problemele cu care se confruntă cadrele didactice din învățământul preșcolar/primar pentru optimizarea procesului de adaptare școlară”. Defășurarea focus-grupului s-a realizat având în vedere ghidul focus-grupului. Datorită numărului mare de confirmări de participare din partea cadrelor didactice, activitatea de focus-grup s-a desfășurat în patru întâlniri.

Analiza și rezultatele cercetării

Verificarea obiectivelor din cadrul etapei activității de focus-grup, s-a realizat folosindu-se metoda analizei de conținut. Prin această analiză calitativă, ne-am propus să identificăm categoriile de probleme cu care se confruntă cadrele didactice din învățământul preșcolar și primar pentru optimizarea procesului de adaptare școlară în vederea implementării unor strategii de consiliere psihopedagogică.

În ceea ce privește răspunsurile date de respondenți cu privire la categoriile de probleme cu care se confruntă cadrele didactice din învățământul preșcolar și primar pentru optimizarea procesului de adaptare școlară în vederea implementării unor strategii de consiliere psihopedagogică, am identificat următoarele cinci tipuri de probleme: probleme ce necesită intervenția consilierului la nivelul elevului, în relația

elev-elev; părinți – școală; profesor – elev; profesor – profesor; manager – cadre didactice; probleme de adaptare a copilului care intră în clasa pregătitoare; probleme de adaptare a copiilor care se transferă de la o școală la alta; probleme de adaptare a copilului cu părinții plecați în străinătate și probleme de adaptare a copilului la alți profesori care predau la clasă (în învățământul primar).

Cel de al doilea obiectiv al cercetării noastre, realizarea unui inventar de probleme cu care se confruntă cadrele didactice din învățământul preșcolar și primar preșcolar pentru optimizarea procesului de adaptare școlară, a reliefat câteva probleme ce necesită intervenția consilierului școlar și în învățământul preșcolar.

În continuare, am structurat pe tipuri de probleme răspunsurile cadrelor didactice:

Probleme la nivelul elevului:

- *probleme de dezvoltare socio-emoțională:* tulburări de comportament al elevului, a dificultăților de adaptare și învățare; ”copilul nu este suficient de dezvoltat pentru vârsta lui, iar solicitările îl depășesc”; ”copilul are un temperament introvertit, iar noul mediu agitat și zgomotos este prea obositor pentru el”; ”copilul nu este pregătit emoțional pentru școală, devine irascibil și plângăcios și nu socializează cu cei din jur”; probleme de autocunoaștere și imagine de sine; rezolvarea și depășirea unui conflict; însușirea de tehnici de învățare eficiente; responsabilizarea mare a copiilor;
- *probleme de adaptare a copilului care intră în clasa pregătitoare:* adaptarea cu privire la un nou rol al elevului pentru școală; refuzul de a intra dimineața în clasă; refuzul de a rezolva anumite sarcini după indicațiile date; adaptarea cu noile norme și reguli ce sunt pretinse de programa școlară; adaptarea copilului de a face față la noile cerințe instructiv-educative; refuzul de a participa la activitățile desfășurate sub pretextul că „nu pot”, „nu știu”, „nu vreau” „nu îmi place”; frustrări acumulate datorită volumului de sarcini pe care trebuie să le rezolve; probleme privind noțiunea timpului (unii copii întreabă foarte des cât mai au până la pauză sau când se termină pauza); refuzul de a se integra în grupul de elevi, de a se împrieteni, de a lucra în echipă și mai ales de a împărți lucrurile; dificultatea de a interacționa într-o manieră pozitivă cu colegii de clasă și de a-și rezolva conflictele prin discuții; rezistență opusă în respectarea regulilor colectivului clasei în care a intrat; teama de a-și exprima în

fața învățătoarei nemulțumirile sau dorințele; refuzul de a se supune cerințelor și observațiilor făcute de către învățătoare; izbucniri de furie datorate frustrărilor acumulate în orele de școală; copiii claselor pregătitoare se obișnuiesc după finalul primului semestru cu statutul de elev, iar alții abia la finele semestrului al II-lea; adaptarea copiilor cu primirea de calificative etc.;

- *probleme de adaptare a copiilor care se transferă de la o școală la alta:* dificultatea de a respecta noile reguli ale școlii și clasei în care a intrat; teamă și inhibare față de noul cadru didactic; integrarea deficitară în grupul de elevi; dificultatea de a interacționa cu ceilalți colegi, de a lega prietenii; teama de a fi respins/neacceptat în grupul de elevi îi inhibă activitatea; dezvoltă preferința pentru activități individuale; refuzul de a participa la orele de specialitate susținute de profesori mai severi; izbucniri de regrete: „Îmi plăcea mai mult la cealaltă școală, aici nimeni nu se joacă cu mine!?”; sensibilitate crescută la replicile colegilor, chiar când aceștia nu sunt răutăcioși; lacrimi însoțite de refuzul de a împărtăși motivul tristeții; uneori dezvoltă atitudini violente pentru a atrage atenția etc.;
- *probleme de adaptare a copilului cu părinții plecați în străinătate sau care s-au reîntors în sistemul românesc de învățământ:* dificultatea de a se supune regulilor și de a fi receptiv la observațiile învățătoarei (de multe ori, copiii lăsați în grija bunicilor sau a altor persoane au un comportament indisciplinat, mai ales la începutul anului școlar); sensibilitate crescută, atât la criticile colegilor cât și la observațiile învățătoarei; dificultatea de a interacționa într-o manieră pozitivă cu colegii; agresivitate crescută (în unele cazuri); necunoașterea limbii române, dificultăți în învățare din cauza sistemului de învățământ diferit; sunt foarte dezorientați, au de dat multe echivalări, au de recuperat multe cunostințe deoarece materia din afară este „mult mai aerisită”, profesorii sunt „parteneri „în activitățile de la școală, școlile sunt mai primitoare și „deloc rigide”; sentimentul de neacceptare și neintegrare etc.;
- *probleme de adaptare a copilului la alți profesori care predau la clasă (în învățământul primar):* realizarea unui efort continuu de către elev pentru a fi atent la fiecare oră; adaptarea cu un nou stil de predare al fiecărui profesor; micul școlar va trebui să se adapteze cu personalitatea fiecărui cadru didactic pentru fiecare disciplină; utilizarea unui limbaj de neacceptare (comenzi, porecle, stereotipuri); învățarea pentru fiecare materie de către elev; refuzul de a asculta indicațiile profesorului de specialitate pentru că nu este obișnuit cu

stilul acestuia; probleme în înțelegerea noțiunilor predate de către profesorul de specialitate datorită stilului nou de predare sau de abordare a elevilor; unii profesori au ore la mai multe școli, prin urmare nu se ține cont de curba de efort a elevului în realizarea orarului; profesorii de la disciplinele opționale (religie/limbi străine) care sunt formați pentru gimnaziu (pentru predarea clasică) ar trebui să urmeze un modul psiho-pedagogic și pentru învățământul primar și preșcolar etc.

Probleme la nivelul relației elev-elev:

Marginalizarea unui elev care nu corespunde normelor personale ale altuia; atitudinea violentă față de cei foarte buni sau foarte slabi la învățătură; marginalizarea elevilor cu rezultate slabe la învățătură (infatuarea); concurența răutăcioasă la învățătură; atitudinea de superioritate a elevilor ce provin din familii cu posibilități materiale față de cei din familii modeste; egoismul unui copil singur la părinți, care nu știe să împartă cu ceilalți lucrurile; elev rrom discriminat de colegii săi; elev din mediul rural marginalizat pentru mirosul de animale al hainelor; elev marginalizat/exclus din grup pentru lipsa de igienă personală; elev care a înregistrat număr mare de absențe; elev agresat fizic sau psihic de către părinți; elev foarte timid; acceptarea unui elev cu CES etc.;

Probleme la nivelul relației părinți – școală:

Inexistența unui parteneriat real centrat pe dezvoltarea copilului (mai degrabă este ”fuga” după eticheta ”cel mai bun”); comunicare defectuoasă cu cadrul didactic; părinți care nu doresc să comunice cu corpul profesoral al școlii (nu vin la ședințe pentru că nu au timp; susțin că nu-și pot controla copilul; consideră că nu e treaba lor să-și ajute copiii la teme); părinți plecați în străinătate, copiii fiind lăsați în grija unuia dintre părinți sau a unei rude (de obicei, bunici); părinți alcoolici, fiind prezentă și violența domestică (în cele mai multe cazuri, tatăl bea, această situație având efecte negative asupra întregii familii), copiii nu sunt îngrijiți; părinții au o părere negativă despre școală, iar copilului îi este indusă starea de negativism la intrarea în școlaritate; părinții trec printr-o serie de probleme, copilul fiind copleșit de situația de acasă; starea materială, spirituală sau cutumele unor culte sau secte; neacceptarea de a consulta un medic sau psihologul școlii în ajutorul copilului; părinți care nu acceptă faptul că au copii cu probleme sau care refuză prezentarea în fața comisiei (din motive financiare sau susțin că nu e necesar să realizeze acest demers, copiii lor fiind „normali” etc.;

Probleme la nivelul relației părinți – copii:

Subaprecierea sau supraaprecierea capacităților reale ale copilului; nesupravegherea copiilor sau plasarea lor în grija altor persoane; autoritatea excesivă; atitudinea mult prea permisivă a părinților, în detrimentul formării unei conduite adecvate; lipsa de autoritate a părinților; lipsa unui program de lucru acasă, ordonat al copilului; alimentația nesănătoasă; libertatea copilului în utilizarea pc-ului; violența în familie; supraprotejarea copilului de către părinți; dorința copilului de a obține note mari doar pentru a-i mulțumi pe părinți (motivația extrinsecă pentru învățare); părinții amână ori grăbesc intrarea la școală în funcție de cadrul didactic ce va prelua clasa unde urmează să fie înscris copilul; înscrierea în clasa pregătitoare se face doar în funcție de vârstă nu și de dezvoltarea copilului; unii părinți opresc elevii să facă diferite treburi gospodărești ori îi înlocuiesc la diferite treburi sau să-i îngrijească pe frații mai mici; unii părinți nu se preocupă de îngrijirea fizică a copilului (părul vopsit cu șuvițe la fete, tunsori nepotrivite la băieți, existența paraziților) etc.;

Probleme la nivelul profesor – elev:

Profesori care nu au autoritate în fața elevilor; atitudinea prea autoritară a profesorului față de manifestările comportamentale ale unor elevi; profesori care din motive obiective lipsesc des de la școală; profesori prea rigizi; profesori care impun prea multe cerințe copiilor; profesori care folosesc un limbaj prea științific; *unii profesori* nu acceptă că la vârstele mici copilul învață prin joc și că trebuie să desfășoare activități de învățare prin joc, care să le stârnească interesul, să-i capteze cu material vizual sau audio și care să folosească un limbaj adecvat și adaptat vârstei; metodele și mijloacele didactice inadecvate copilului și tipului de personalitate; frica elevului față de un anumit profesor sau disciplină; „vânătoarea de note” a unor elevi, dorința de a obține note mari fără a avea suportul pregătirii constante; refuzul elevului de a accepta regulamentul școlar, respectiv supunerea la norme etc.;

Probleme la nivelul profesor – profesor

Lipsa interacțiunii cu ceilalți colegi pe teme profesionale; situații conflictuale între cadrele didactice; lipsa de participare/implicare în proiecte educative; refuzul de a accepta ideile noi; atitudinea sceptică față de cei nou veniți în colectiv sau lipsiți de experiență; incapacitatea de colaborare; atitudinea de superioritate a profesorilor față de învățători etc.;

Probleme la nivelul manager – cadre didactice:

Inadaptarea stilului managerial al unui profesor de gimnaziu la particularitățile procesului instructiv educativ ale învățământului primar; negativismul unor cadre didactice față de manager; supraîncărcarea cu sarcini care nu intră în atribuțiile profesionale ale cadrului didactic.

Concluzii și recomandări

Cercetarea calitativă pe bază de focus-grup a urmărit percepția cadrelor didactice din învățământul preșcolar și primar asupra necesității consilierii psihopedagogice destinate optimizării procesului de adaptare școlară. Din răspunsurilor cadrelor didactice intervievate a reieșit clar necesitatea consilierii psihopedagogice destinate optimizării procesului de adaptare școlară.

Având la bază analiza rezultatelor obținute, putem exemplifica categoriile de probleme cel mai frecvent întâlnite în practica educațională - probleme identificate de cadrele didactice ce impun prezența actului de consiliere psihopedagogică în învățământul preșcolar:

probleme de dezvoltare socio-emoțională: problemele legate de structura familială, unii copii sunt introvertiți și au o stimă de sine scăzută, refuzând relaționarea cu cei de vârstă apropiată, dar mai ales cu adulții; mărirea gradului de autocontrol, stăpânire de sine a preșcolarului; dezvoltarea relațiilor din mediul școlar la copilul de grupă mare;

probleme de adaptare a copilului care urmează să intre în clasa pregătitoare: crearea unei atitudini pozitive pentru schimbare, știut fiind faptul că la grădiniță se insistă pe rutine; petrecerea unui timp mai îndelungat în preajma gadget-urilor, acești copii sunt într-un număr destul de mare, iar unii preșcolari nu se pot implica activ, conștient și consecvent în desfășurarea activităților de lucru, fie frontale, de echipă sau individuale; formarea motivației și a reprezentărilor pentru școală; dificultățile de învățare; adaptarea copilului la programul școlar (mai scurt și mai intens decât cel din învățământul preșcolar;

probleme la nivelul relației părinți – copil: lipsa de timp a părinților; nu reușesc să se adapteze cu succes la cerințele unui cerc de prieteni; lipsa de afectivitate generează diverse forme de violență pasivă și active; conștientizarea părinților asupra riscurilor generate de adoptarea unor stiluri parentale; pregătirea familiei copilului pentru școală etc.

Din perspectiva analizei problemelor inventariate ce necesită intervenția unui profesor psihopedagog, putem recomanda câteva strategii de consiliere pentru optimizarea procesului de adaptare școlară:

- recuperarea unor activități pe care copiii le-au pierdut din cauza absenței;
- personalizarea relațiilor cu preșcolarii/școlarii mici;
- raportarea la particularitățile de vârstă;
- înființarea unui microgrup al copiilor pentru realizarea activităților dorite de copii/elevi;
- exersarea ascultării active în toate tipurile de relații;
- aplicarea cunoștințelor de natură psihopedagogică în interacțiunea educator-părinte (de exemplu, cunoștințe legate de psihologia proximității, oferirea adecvată a feedback-ului, cunoștințe legate de stilurile de joc ale copiilor, în funcție de vârstă etc.), iar aceste cunoștințe trebuie transmise și părinților;
- accesibilizarea informațiilor de specialitate pentru a facilita comunicarea cu părinții;
- *în privința debutului școlar al copilului*, se recomandă vizitele cu preșcolarii în școli pentru a-i familiariza cu noul mediu educațional; realizarea de activități comune în proiecte educaționale, cu participarea învățătorilor și a școlarii; oferirea de informații cu privire la semnificația activităților de citit-scris-socotit, la specificul învățării în mediul școlar.
- *în legătură cu interacțiunea părinte-copil*, dintre răspunsurile oferite se evidențiază: participarea activă a părinților la viața grădiniței/școlii; insuflarea ideii că părinții trebuie să-și accepte propriul copil; oferirea de consiliere, în scopul decentrării interesului părinților de pe aspectele profesionale și petrecerea unui timp de calitate cu copiii lor; cunoașterea de către părinți a nevoilor propriilor copii, determinarea motivației copiilor pentru învățare, stimularea dorinței de a cunoaște și de a fi școlari.
- *în privința strategiilor comune părinților și cadrelor didactice*, care au relevanță pentru optimizarea adaptării școlare, printre răspunsurile participanților la activitatea de focus- grup se numără: continuitatea activităților între mediul familial și formal, al grădiniței/școlii; părinții sunt un model pentru proprii copii; respectarea părerilor părinților; descoperirea părinților ale căror valori sunt apropiate de cele ale educatorului, și valorificarea lor, ca o punte de legătură cu ceilalți părinți; folosirea tehnicilor de influențare; procesul de educație are o dinamică care poate fi pusă în mișcare prin folosirea tehnicilor de influențare; participarea la activități demonstrative; implicarea în proiecte educaționale; implicarea părinților în deciziile luate la nivelul grădiniței, prin intermediul consiliilor de administrație (de exemplu alegerea disciplinelor opționale).

Cu succes, se poate aplica terapia narativă care utilizează drept pion principal limbajul și se bazează pe conceptul de povestire; aceasta este folosită pentru identificarea/ conturarea felului în care problema copilului i-a influențat/ schimbat viața, apoi se încurajează crearea unui povești alternative în care această dificultate nu mai domină existența beneficiarului. Consilierul îl ajută pe copil să producă schimbarea așteptată deconstruind povești vechi și reformulând narațiuni care să fie prefratate despre sine și viața sa, căutând acele momente în care dificultatea nu l-a influențat pe copil sau viața acestuia și vizează în mod direct modalitatea de gândire, de a simți și de a se comporta, această modalitate dă ocazia construirii unei noi povești, de data aceasta preferată de subiect și care îl va stimula pe acesta să rămână conectat la această nouă narațiune. După reconstruirea poveștii este necesară întărirea ei prin utilizarea de martori ce interpretează rolul publicului (prezent sau imaginar), să asculte povestea și să fie capabili să se conecteze la ea.

Încheiem lucrarea de față, subliniind faptul că povestea va fi întotdeauna printre preferatele copiilor și, de aici, reiese capacitatea uriașă de captare a implicării acestuia la nivelul derulării ședințelor de consiliere, dar și de menținere a conectării, precum și plăcerea cu care copilul se implică în activitatea de consiliere datorită ideii de poveste.

Bibliografie

- Geldard, K., Geldard, D., Yin Foo, R. (2013). *Counselling Children. A Practical Introduction. 4th edition.* Thousand Oaks: Sage Publications Ltd.
- Ionescu, M. (coord.), Anghelescu, C., Boca, C. (2010). *Reșere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani.* București: Vanemonde.
- Manolescu, M. (coord.) (2013). *Ghidul metodologic de evaluare a elevilor din clasa pregătitoare.* București: CNEE
- Masari, G. (2005). *Introducere în consiliere școlară.* Iași: Speranța.
- *** (2012) *Reforma Educației Timpurii P.R.E.T. - Ghid de bune practici Gata pentru școală!*, vol. 4, București: M.E.C.T.S.